

Sytuacja wybranych rynków surowców i produktów pochodzenia zwierzęcego w dobie pandemii koronawirusa

Elżbieta Sowula-Skrzyńska, Joanna Pawłowska , Anna Borecka

*Instytut Zootechniki Państwowy Instytut Badawczy,
Zakład Systemów i Środowska Produkcji, 32-083 Balice k. Krakowa*

Wraz z końcem 2019 r. w światową gospodarkę i społeczeństwo uderzyła nowa epidemia wirusa, którego nazwano koronawirusem ciężkiej ostrej niewydolności oddechowej SARS-CoV-2 lub COVID-19 (Chakraborty i Maity, 2020). Ze względu na sposób i tempo rozprzestrzeniania się wirusa Światowa Organizacja Zdrowia (WHO) już 11 marca 2020 r. sklasyfikowała COVID-19 jako pandemię (Cucinotta i Vannelli, 2020). Wirus szybko rozprzestrzenił się po całym świecie, powodując ponad 750 tys. przypadków zakażenia i ponad 36 tys. zgonów w pierwszym kwartale 2020 r. (WHO, 2020). Pandemiczny charakter wirusa i związane z nim obostrzenia spowodowały trudności w wielu sektorach, także w rolnictwie (Varshney i in., 2020). Zastosowanie w wielu krajach rygorystycznych obostrzeń, w tym kwarantanny, dystansu społecznego, blokad czy ograniczeń importowo-eksportowych (sieć HoReCa), a także zamknięcia wielu rodzajów działalności stanowi poważne wyzwanie dla funkcjonowania rynków rolno-spożywczych (Stephens i in., 2020). Według Poudel i in. (2020), to właśnie sektor hodowlany i powiązane z nim branże należą do najbardziej dotkniętych pandemią.

Chociaż efekty pandemii COVID-19 są już doskonale widoczne, to jest jeszcze za wcześnie, aby w pełni poznać jej długotrwałe skutki oraz wpływ na bezpieczeństwo żywnościowe i gospodarkę światową, dlatego niniejsze rozważania koncentrują się na omówieniu polskiej sy-

tuacji rynkowej wybranych surowców i produktów pochodzenia zwierzęcego w dobie pandemii COVID-19 w 2020 r. Niniejsza praca została przygotowana na podstawie dostępnych raportów statystycznych, prac naukowych oraz opinii producentów i rolników.

Produkcja mleka

Rozprzestrzenianie się koronawirusa i związane z nim ograniczenia w przepływie ludności i produktów wpływają również na branżę mleczarską (Hussain i in., 2020). W tym miejscu należy podkreślić, że przemysł mleczarski należy do najbardziej newralgicznych, ponieważ produkty mleczne są łatwo psujące się, a ich zbyt zależy od zintegrowanych i wrażliwych czasowo łańcuchów dostaw. Według Hua i in. (2020), w lutym i marcu 2020 r. wielu producentów mleka w Chinach nie miało możliwości sprzedaży surowca, nawet po wyraźnej zaniżonych cenach.

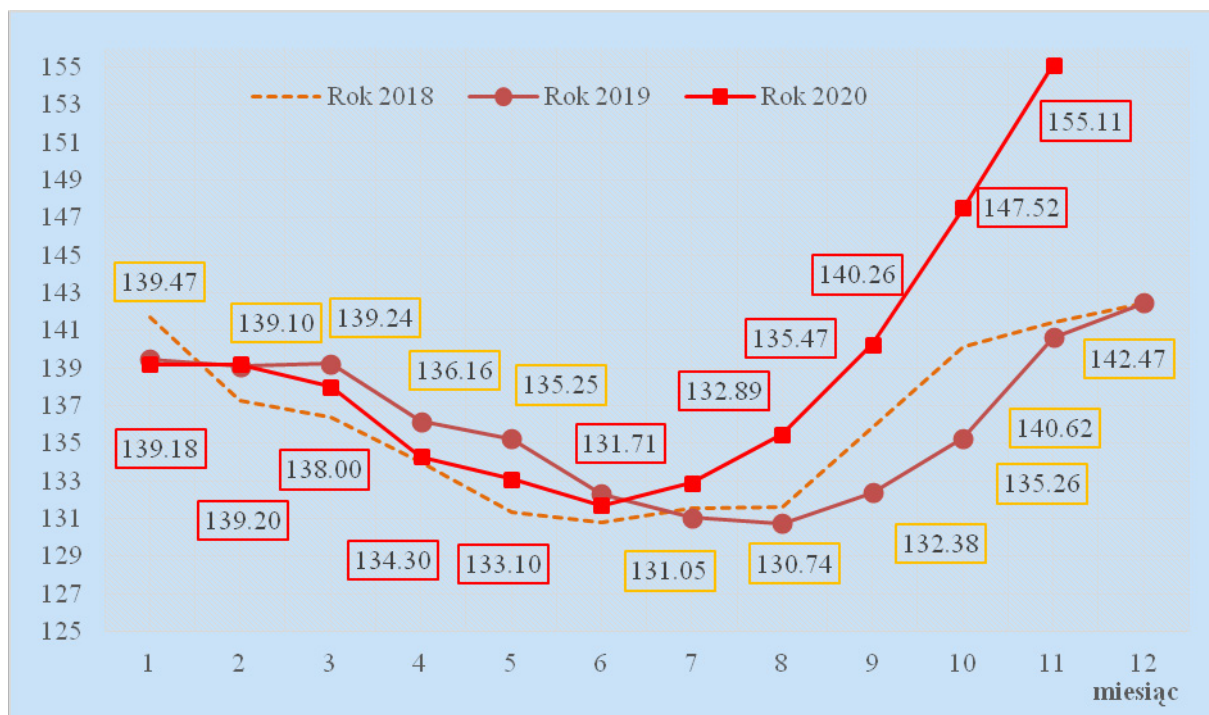
Od początku 2020 r. na polskim rynku produktów świeżych odnotowano zwiększony popyt, istnieje jednak obawa, że tendencja ta zostanie zahamowana przez obecną sytuację pandemiczną, która skutkuje recesją w gospodarce narodowej, pogorszeniem sytuacji na rynku pracy, spadkiem dochodów konsumentów oraz restrykcjami w przemieszczaniu się ludności. W wyniku takiej sytuacji należy domniemywać, że gospodarstwa domowe zmniejszą wydatki na żywność, w tym także na artykuły mleczarskie.

Zwraca na to również uwagę w swoich badaniach Zalega (2012), który stwierdza, że każdy kryzys, na przykład finansowo-ekonomiczny czy sytuacja na rynku pracy, rzutują na sferę konsumpcji i zachowania nabywcze gospodarstw domowych, czyli wpływają na ich postępowanie na rynku w zakresie podejmowania decyzji konsumpcyjnych mających na celu zaspokojenie odczuwanych potrzeb.

Ponadto, wprowadzenie w okresie wiosennym-jesiennym obostrzeń dotyczących działalności sektora HoReCa skutkuje spadkiem zapotrzebowania na produkty żywnościowe, w tym także na produkty do przygotowania posiłków, jak również do wtórnego przetwórstwa. Jak wykazują badania IZ PIB, będzie to miało wpływ na sytuację ekonomiczną gospodarstw „mlecznych”, ponieważ wraz z zamknięciem restauracji rolnicy

stracili jeden z kanałów zbytu swoich produktów.

Analiza średnich miesięcznych cen skupu mleka (wykr. 1) wykazała, że tendencje spadku cen nie odbiegają znacznie od cen skupu mleka surowego ustalonych w latach 2018 i 2019. Cena skupu w marcu w stosunku do kwietnia 2020 r. obniżyła się o 0,86 pp., natomiast kwiecień w stosunku do marca to spadek o 2,75 pp. Nie są to wartości zaskakujące, gdyż w 2019 r. stosunek ceny skupu w kwietniu do marca wynosił 2,21 pp. Na podstawie danych można wyciągnąć wniosek, że epidemia koronawirusa zbiegła się z ogólnie występującymi trendami na rynku mleka, tj. ceny wykazywały charakterystyczne wahania sezonowe. Na uwagę zasługuje gwałtowny wzrost ceny od sierpnia 2020 r. W listopadzie cena ta wynosiła 1,55 zł/l i była o 0,13 zł/l wyższa niż w analogicznym miesiącu roku 2019.

Źródło: Opracowanie na podstawie ZSRIR; Rynek Mleka; Notowania 2018–2020.

Wykres 1. Średnia miesięczna cena skupu mleka o standardowych parametrach w zł/100 kg
Figure 1. Average monthly purchase price of milk with standard parameters in PLN/100 kg

Wydaje się, że epidemia COVID-19 nie będzie miała aż tak istotnego wpływu na produkcję mleka i pochodzące z niej przychody gospodarstw.

Innym zagadnieniem będzie spadek opłacalności i sama dochodowość gospodarstw z uwagi na rosnące w tym okresie ceny środ-

ków produkcji, może z wyłączeniem kosztów pozyskania nawozów czy paliwa, których ceny sprzedaży w okresie epidemicznym spadły.

Głównym elementem w rachunku kosztów produkcji mleka są jednak koszty żywienia, których wysokość jest uzależniona od regionu i posiadanych zasobów (Borecka i in., 2018).

Źródło: ZSRIR; Rynek Pasz; Notowania – 11/2020.

Rys. 1. Średnie ceny netto sprzedaży mieszanek paszowych uzupełniających dla krów mlecznych w 2019 i 2020 r.

Graph 1. Average net sales prices of complementary feed for dairy cows in 2019 and 2020

Zamieszczone na rysunku 1 zwyżkujące trendy cen zachwieją rentownością produkcji mleka w gospodarstwach przy nie zmieniających się przychodach, wręcz ich delikatnych spadkach (rys. 1).

Należy podkreślić, że na wzrost cen pasz i zbóż oddziałują nie tylko stan pandemiczny i obawy przed przerwaniem łańcucha dostaw, ale również warunki agrometeorologiczne. Zauważa się, że ryzyko wahań po stronie podaży jest duże – pomimo opadów panujących w maju 2020 r. wciąż istniało zagrożenie wystąpienia suszy rol-

niczej w kraju. Stan pandemii doprowadził do wystąpienia problemów logistycznych, utworzenia się zatorów w łańcuchach dostaw i ograniczył międzynarodowy handel produktami mlecznymi. Będzie to oddziaływało w kierunku spadku cen w regionach nadwyżkowych (m.in. w UE, USA, Nowej Zelandii), które będą miały problem z eksportem produktów, przy jednoczesnym wzroście cen w regionach deficytowych, gdzie może wystąpić przejściowy niedobór towarów.

Największy problem związany z rozprzestrzeniającym się koronawirusem będzie doty-

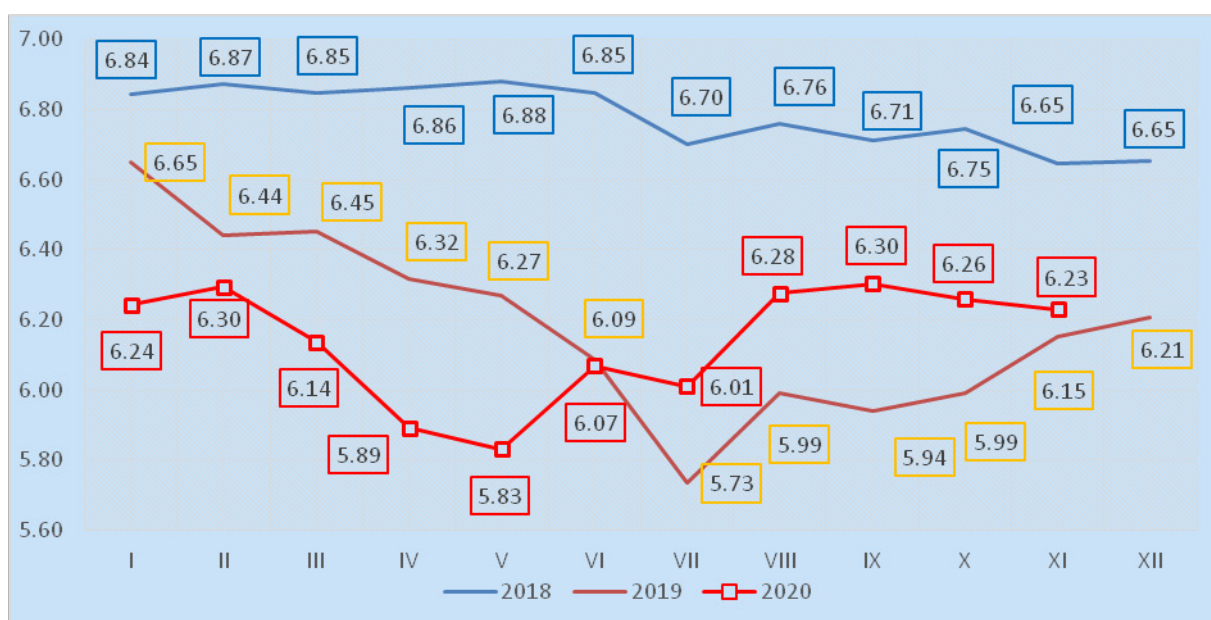
czył mleka w proszku. Polska jest znaczącym unijnym producentem zarówno odtłuszczonego mleka w proszku, jak i serwatki (Kowalska, 2014). Produkty te w przeważającej większości są sprzedawane na rynkach międzynarodowych. Polepszenia sytuacji upatruje się w uruchomionym mechanizmie interwencyjnym, polegającym na dopłatach do prywatnego przechowywania niektórych produktów mleczarskich. W założeniach działanie to może „zdjąć” z rynku nadwyżkę produkcji i ochronić przed destabilizacją cen.

Istotne jest, że to właśnie eksport mleka i jego przetworów zapewnia stabilność sektora mleczarskiego, przy jednoczesnym zagwarantowaniu pełnej i żywotnej zdolności operacyjnej branży mleka i produktów mlecznych w tym kryzysowym czasie.

Produkcja żywca wołowego

Rozprzestrzeniająca się choroba COVID-19 wywołała utrudnienia w handlu na wspólnym rynku oraz w eksporcie (Mroczek,

2020). Wołowina pochodząca od ras mięsnych prawie w całości jest przeznaczana na eksport (Rynek mięsa, 2020). W 2019 r. z Polski wyeksportowano 378 tys. t mięsa wołowego. Unijnymi odbiorcami były m.in.: Włochy (86 tys. t), Niemcy (61 tys. t), Niderlandy (39 tys. t), Hiszpania (30 tys. t) oraz Francja (21 tys. t), a spoza UE – głównie Izrael (14 tys. t) (GUS, 2020, strona internetowa). Pojawienie się koronawirusa ograniczyło i utrudniło wymianę handlową, co w dużej mierze uniemożliwiło sprzedaż towarów na wspólnym rynku unijnym oraz eksport do państw trzecich. Dodatkowo nastąpiły spadki cen żywca wołowego wywołane utrudnieniami w dostawach do Włoch z powodu ograniczeń wprowadzanych w walce z koronawirusem. Cena skupu bydła rzeźnego w Polsce w styczniu 2020 r. wyniosła 6,24 zł/kg i była niższa w stosunku do stycznia 2019 r. o ponad 0,4 zł/kg. Trend spadkowy cen w początkowym okresie 2020 r. był widoczny, ale nie odbiegał od trendów z lat poprzednich, z tym że rok 2018 był bardziej wyrównany (wykr. 2).

Źródło: Opracowanie na podstawie ZSRIR; Rynek Wołowiny i Cielęciny; Notowania 51/2020.

Wykres 2. Średnie ceny zakupu bydła rzeźnego w Polsce (zł/kg w.ż.)
Figure 2. Average purchase price of slaughter cattle in Poland (PLN/kg live weight)

W rezultacie relacja cen żywiec/pasza kształtowała się na poziomie 4,17 wobec 4,13 zł/kg przed rokiem, sygnalizując nieznaczną poprawę opłacalności w ujęciu rocznym. W okresie I–XI 2019 r. wartość polskiego eksportu wołowiny (żywca, mięsa oraz przetworów) zmniejszyła się o 5,3% r/r wobec wzrostu o 7,0% w analogicznym okresie 2018 r. Uwzględniając sytuację na unijnym i krajowym rynku wołowiny eksperci szacują, że cena skupu bydła w Polsce na koniec 2020 r. wyniesie ok. 6,45 zł/kg oraz 6,50 zł/kg na koniec 2021 roku. Głównym czynnikiem ryzyka dla tej prognozy jest przebieg epidemii COVID-19. Ponadto, sytuacja cenowa na rynku mięsa wołowego w naszym kraju uzależniona będzie od tempa odbudowy sprzedaży na rynek włoski, który jest głównym importerem „polskiej wołowiny”. Zagrożeniem jest również import do Europy taniej wołowiny z Ameryki Południowej. Wydaje się zatem, że epidemia COVID-19 będzie miała duży wpływ na produkcję bydła mięsnego i przychody gospodarstw z tej działalności. Wynikiem czego może być spadek opłacalności produkcji i dochodowości gospodarstw.

Oprócz pobudzenia wewnątrz krajowego popytu na mięso i przetwory wołowe, zakup interwencyjny mięsa wołowego może być zarówno znakomitym stabilizatorem sytuacji rynkowej, jak też możliwością zmagazynowania tego mięsa jako rezerw.

Rynek żywca wieprzowego

W przypadku trzody chlewnej ASF nie

jest jedynym wirusem powodującym problemy w Europie na rynku wieprzowiny, istnieje również COVID-19, który prawdopodobnie będzie kształtował globalną podaż i popyt na ten gatunek mięsa.

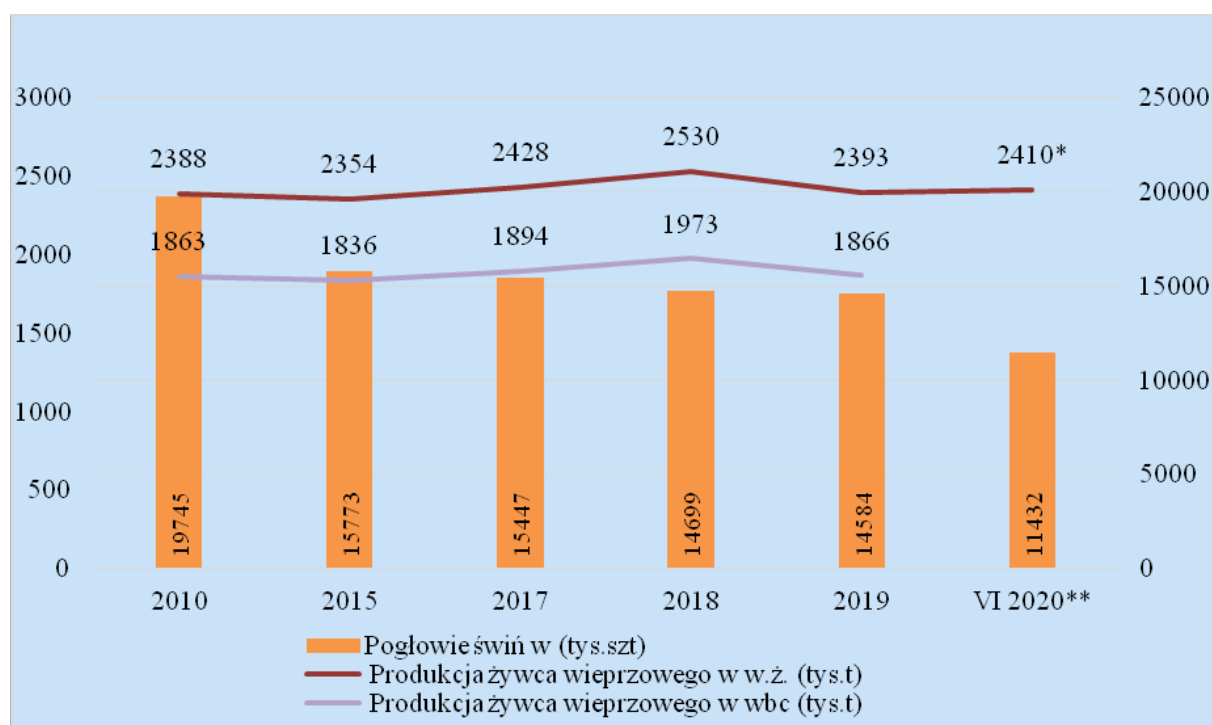
Ponadto, rynek mięsa wieprzowego charakteryzuje się swoistym mechanizmem wahań koniunkturalnych, które wpływają na opłacalność chowu. Spadek opłacalności produkcji w wyniku pogorszenia relacji cen żywca i pasz wykorzystywanych do produkcji świń powoduje zmniejszenie zainteresowania rolników ich chowem. Wynikiem tego jest redukcja pogłowia loch, która za jakiś czas skutkuje mniejszym pogłowiem prosiąt, a co za tym idzie tuczników. Następstwem redukcji pogłowia trzody jest wzrost cen żywca, co poprawia opłacalność chowu i wpływa na ponowny wzrost zainteresowania rolników chowem (Stępień, 2015).

Pomimo dużego spadku pogłowia świń w ostatnich latach produkcja mięsa wieprzowego oscyluje na podobnym poziomie (wykr. 3). Jest to związane ze znacznym wzrostem importu świń przeznaczonych do uboju w Polsce z innych krajów UE. Pomimo utrudnień logistycznych, które pojawiły się na skutek wprowadzenia przez poszczególne kraje obostrzeń w związku z występowaniem na świecie pandemii koronawirusa, w 2020 r. import prosiąt do Polski był niewiele niższy niż w rekordowym 2019 r. Według wstępnych danych GUS (www.stat.gov.pl), w okresie I–VI 2020 r. import żywej trzody chlewnej wyniósł 3459,8 tys. szt. i był o 1,2% niższy niż w analogicznym okresie przed rokiem.

Fot. D. Dobrowolska

Źródło: Roczniki statystyczne GUS (www.stat.gov.pl), *,**wartości szacunkowe.

Wykres 3. Produkcja mięsa wieprzowego i pogłowie świní w Polsce w latach 2010–2020

Figure 3. Pork production and pig population in Poland in 2010–2020

Początek roku 2020 przyniósł wyższe ceny skupu trzody chlewnej w porównaniu z 2019. Duży popyt ze strony Chin, które zmagaly się z deficytem wieprzowiny ze względu na znaczący spadek pogłowia świní w tym kraju spowodowany epidemią ASF, spowodował znaczny wzrost cen tego gatunku mięsa. Kraje Europy Zachodniej eksportowały więc wieprzowinę do Chin, a z tego stanu rzeczy korzystała również Polska (także ogarnięta ASF) z zakazem wysyłki mięsa do tego kraju. Do połowy marca 2020 r. ceny skupu wieprzowiny charakteryzowały się wyraźnym trendem wzrostowym. Spadek cen żywca w 2020 r. (wykr. 6) jest istotnie odczuwalny przez producentów, gdyż przekłada się na pogorszenie opłacalności produkcji trzody chlewnej.

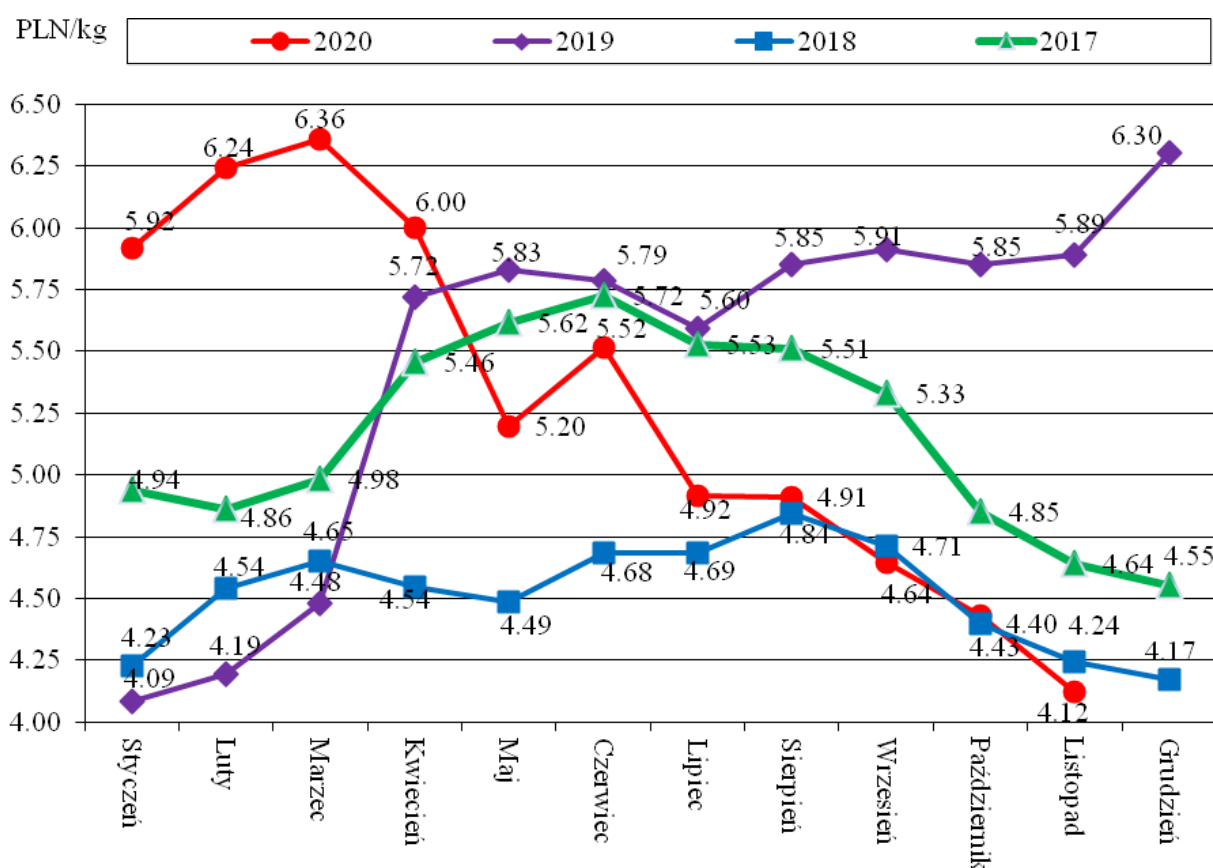
Pandemia wywołana koronawirusem prawdopodobnie w sposób pośredni wpłynęła na rynek wieprzowiny, powodując spadek jej cen. Według danych MRiRW (Rynek mięsa wie-

przowego – biuletyn, 2020), z końcem maja cena żywca wieprzowego była niższa o około 20% względem połowy marca, natomiast na koniec listopada cena 1 kg żywca obniżyła się o ponad 35% w porównaniu do trzeciego miesiąca roku (wykr. 4). Powodem zaistniałej sytuacji, oprócz występujących cyklicznych wahań wielkości pogłowia i produkcji trzody chlewnej oraz cen żywca wieprzowego, może być niższy popyt w rzeźniach na żywca, spowodowany m.in. trudnościami z dostępem do rynków zagranicznych i siły roboczej. Szczęólnego znaczenia w obecnej sytuacji związanej z Covid-19 nabiera uzależnienie produkcji wieprzowiny w Polsce od importu warchlaków, głównie z Danii. Sytuacja ta może stanowić poważne zagrożenie dla polskiego rynku trzody. Brak możliwości zakupu prosiąt do tuczu to pozbawienie dochodów producentów żywca. W wyniku dużego spadku pogłowia loch na przestrzeni ostatnich 10 lat drastycznie wzrósł

import warchlaków (Zawadzka, 2019). W 2018 r. sprowadzono około dwa razy więcej prosiąt niż dekadę temu. Dlatego, istotne wydaje się być szerokie wsparcie produkcji prosiąt w celu uniezależnienia się od ich importu.

Długoterminowe skutki ekonomiczne pojawienia się koronawirusa dla gospodarstw

rolnych z produkcją trzody chlewnej nie są jeszcze do końca poznane. Można przypuszczać, że kryzys, który dotknął również konsumentów powodując pogorszenie ich sytuacji finansowej i realnie obniżając ich dochody, może przyczynić się do spadku spożycia mięsa wieprzowego.

Źródło: Biuletyn Rynek Mięsa Wieprzowego, nr 50/2020, Wydawnictwo MRIRW.

Wykres 4. Miesięczne ceny zakupu tuczników za wagę żywą w latach 2016–2020 wg ZSRIR

Figure 4. Monthly purchase prices porkers by live weight in 2016–2020 according to the Integrated Agricultural Market Information System (IAMIS)

Kryzys wywołany COVID-19 wywarł presję na całą branżę wieprzowiny (Mroczek, 2020). Prawdopodobnie duża część ubojni i zakładów zmagala się z niedoborem lub brakiem pracowników, wynikającym z zakazu przemieszczania się, czego efektem było zamykanie linii

produkcyjnych. Ponadto, zerwanie łańcuchów dostaw i zakłócenia w transporcie międzynarodowym (brak kierowców, znaczny wzrost kosztów przewozu) będą ograniczały dostęp do rynków zagranicznych. Co więcej, wybuch epidemii wirusa w Chinach spowodował duże zawirowania

i zróżnicowanie cen zbóż i nasion roślin oleistych, soi oraz śrutę sojowej.

Popyt na wieprzowinę spadł na skutek ograniczenia funkcjonowania gastronomii w wyniku pojawienia się COVID-19. Pojawiające się nowe nawyki konsumentów w czasie kryzysu (dostarczane posiłki do domu, zakupy online) mogą pozostać na dłużej, a tym samym jeszcze bardziej pogłębić spadek popytu na ten gatunek mięsa (Mroczek, 2020). W najbliższym okresie na rynek trzody chlewnej wpłyną z jednej strony globalna podaż i popyt powodujący wyższe ceny, a z drugiej strony nieprzewidywalne zachowania konsumentów, ograniczony dostęp do rynków zagranicznych oraz międzynarodowa konkurencja.

Zważywszy na silne wzajemne powiązania handlowe pomiędzy państwami, szczególnie niepokojące będą poważne zakłócenia w globalnych łańcuchach dostaw, głównie w krajach, które swój dotychczasowy wzrost gospodarczy w dużym stopniu opierały na eksporcie. Dodatkowo, niepewność związana z prowadzeniem działalności rolnej może przyczynić się do spadku rentowności tej gałęzi produkcji rolnej. Jednakże, pozytywnym skutkiem epidemii w obrocie produktami rolnymi jest wzrost sprzedaży bezpośredniej. Spora część osób preferuje zakup bezpośredni u rolników, obawiając się dużych skupisk ludzi w sklepach. Prawdopodobnie szansą wzrostu dochodów, zarówno producentów jak i konsumentów, jest właśnie możliwość sprzedaży bezpośredniej produktów przez producentów żywca wieprzowego.

Wydaje się, że do przeciwdziałania potencjalnym zagrożeniom na rynku wieprzowiny może przyczynić się wprowadzenie cen referencyjnych na produkty rolne, a także zwiększenie kontroli nieuczciwych pośredników, firm skupowych, przetwórczych i handlowych. Działania te mogą zapobiec masowemu bankructwu gospodarstw, szczególnie w sytuacji przejściowej nadpodaży wieprzowiny i spadku jej cen w regionach nadwyżkowych.

Produkcja mięsa drobiowego

Branża drobiarska, podobnie jak inne gałęzie produkcji zwierzęcej, stanęła przed nowym i trudnym wyzwaniem związanym z globalnym rozprzestrzenianiem się wirusa SARS-CoV-2 (Hafez i Attia, 2020). Sytuacja epidemiczna wywarła wyraźny wpływ na globalny rynek drobiarski (Maples i in., 2020), mimo że SARS-CoV-2 nie stanowi bezpośredniego zagrożenia dla drobiu i jego produktów (Schlottau i in., 2020). Zakłócenie któregośkolwiek etapu/łańcucha tej branży wywołuje natychmiastowe skutki (Aday i Aday, 2020). W opinii Krajowej Rady Izb Rolniczych (2020) epidemia COVID-19 i związane z nią zamknięcie rynku HoReCa spowodowały załamanie popytu na mięso drobiowe w Polsce (<http://www.krir.pl/2014-01-03-03-24-34/copa-cogeca/6832-covid-19-a-sektor-drobiu-i-jaj>). Poprzez brak zbytu i trudności z odbiorem drobiu rzeźnego, fermy mogą być zmuszone do przetrzymywania zwierząt lub ich utylizacji, co z kolei powoduje wstrzymanie zakupu piskląt do odchowu. W związku z tym producenci jaj wylęgowych i wylęgarnie mogą stanąć przed dramatyczną decyzją o depopulacji stad reprodukcyjnych i piskląt (Biswal i in., 2020). Dłuższe przetrzymywanie ptaków rzeźnych wpływa negatywnie na ich dobrostan, a masowa depopulacja powoduje wzmożony stres i cierpienie (Marchant-Forde i Boyle, 2020). Nie bez znaczenia jest też fakt, że powyższe działania (m.in. masowa utylizacja zwierząt) negatywnie wpłyną na środowisko naturalne poprzez depozycje szkodliwych zanieczyszczeń (Mallin i in., 2015). Wprowadzenie rygorystycznych obostrzeń związanych z przemieszczaniem się ludzi, transportem czy systemem dystrybucji może powodować utratę płynności finansowej producentów. Ograniczony lub wstrzymany handel wewnątrzspółnotowy i eksport na rynki trzecie, brak możliwości lub problemy z terminowym odbiorem ptaków rzeźnych, przerwanie łańcucha dostaw, a także spadek cen skupu stanowią ogromne zagrożenie dla przemysłu drobiarskiego. Zgodnie z szacunkami Krajowej Izby Producentów Drobiu i Pasz, polskie zakłady dro-

biarskie od stycznia do końca sierpnia 2020 r. z powodu trudności eksportowych straciły około 800 mln złotych przychodów (KIZPDiP, 2020).

Sytuacja ekonomiczna polskiej branży drobiarskiej w dobie pandemii może ulec pogorszeniu, zwłaszcza że zdecydowana większość producentów ma zobowiązania kredytowe, z których środki zostały przeznaczone na rozwój działalności, dostosowanie ferm do wymogów technologicznych czy prawnych. Nie bez znaczenia jest też fakt, że Polska eksportuje aż połowę swojej produkcji na rynki zagraniczne (Rynek Drobiu i Jaj, 2018). W pierwszej połowie 2020 r. pogorszyła się przeciętna rentowność przemysłu drobiarskiego. W relacji rok do roku rentowność sprzedaży brutto zmniejszyła się do 1,64%, a przedsiębiorstwa zyskowe stanowiły niewiele ponad 60% wszystkich przedsiębiorstw branży drobiarskiej (Rynek Drobiu i Jaj, 2020). Sytuacja eksportowa drobiu na rynki trzecie jest dodatkowo utrudniona z powodu występujących w Polsce na przełomie lat 2019/2020 ognisk ptasiej grypy (Śmietanka i in., 2020).

Należy podkreślić, że produkcja drobiarska jest jednym z najprężniej działających i rozwijających się sektorów polskiego rolnictwa. Na tle innych państw Europy, krajowa produkcja wyróżnia się zarówno pod względem dynamizacji, jak i ekspansji rynku zagranicznego. Szacuje się, że produkcja drobiu rzeźnego w Polsce na przestrzeni ostatnich lat (2011–2018) zwiększyła się aż o ponad 80% (Rynek Drobiu i Jaj, 2018). Sytuację na rynku drobiu kształtują zarówno popyt eksportowy, jak i konsumpcja wewnętrzna. Bilansowe spożycie mięsa drobiowego w Polsce stanowi blisko 40% całkowitej struktury spożywanego mięsa i kształtuje się na poziomie ponad 27 kg/osobę. Polska należy do krajów o najwyższym spożyciu drobiu w Unii Europejskiej. Ten stan rzeczy determinują praktyczne wymagania, takie jak popyt na niskotłuszczowe mięso oraz rentowność produkcji żywca drobiowego.

Powyższe dane skłaniają do wniosku, że dla pokrycia potrzeb podaży krajowej i wzrostu eksportu produkcja drobiarska musi zmierzyć się

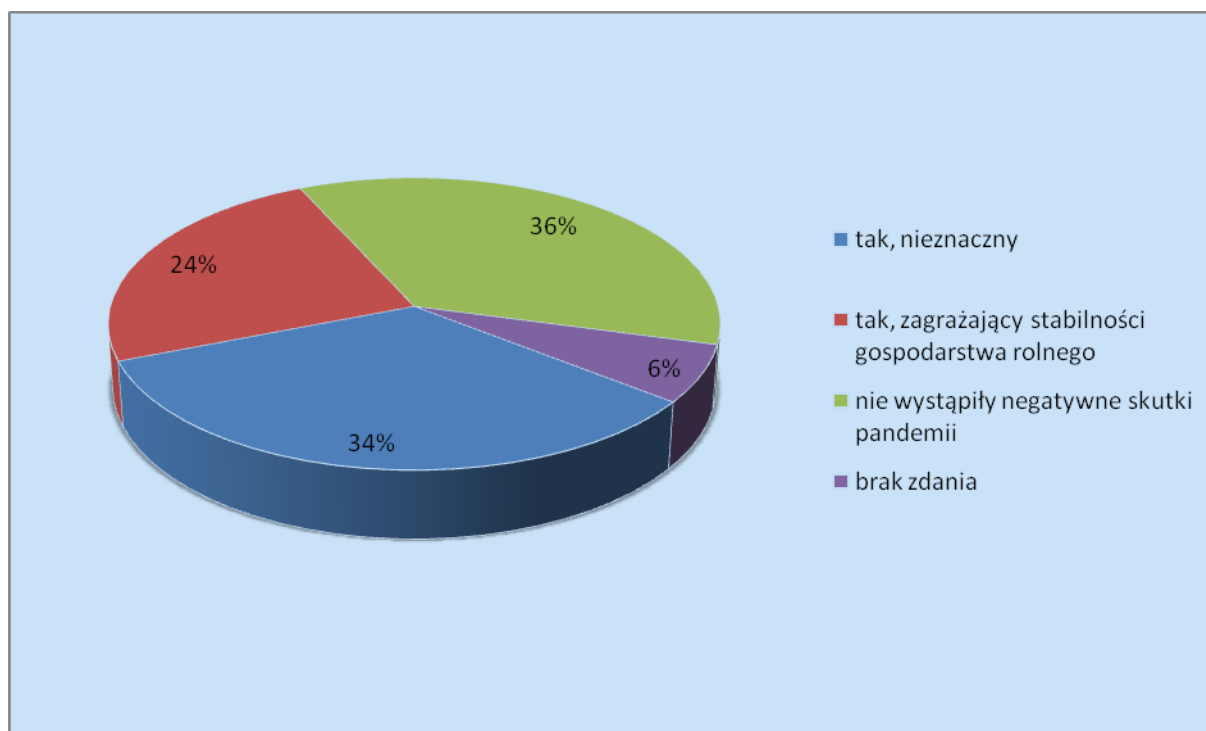
także ze zwiększoną produkcją jaj wylęgowych. Według danych GUS (2018), w 2017 r. liczba wylęzonych piskląt dla stad towarowych brojlerów wynosiła 1104,8 mln sztuk.

Silne uzależnienie polskiej produkcji drobiu od rynku eksportowego może spowodować głębsze straty finansowe niż w innych krajach UE. W sytuacji znacznych ograniczeń spowodowanych rozprzestrzenieniem się koronawirusa należy skupić się na przeorganizowaniu produkcji, zwłaszcza kanałów dystrybucji, a także regionalizacji. Niezwykle istotne jest podjęcie wspólnych działań, które zminimalizują straty producentom drobiu oraz podmiotom przetwarzającym ich produkty. Szansą dla branży drobiarskiej w sytuacji kryzysowej jest przede wszystkim skup interwencyjny olbrzymiej nadprodukcji, a także uruchomienie nadzwyczajnych środków wsparcia. W odniesieniu do horyzontu czasowego wydaje się, że powolna poprawa sytuacji nastąpi wraz z odmrożeniem kolejnych sektorów gospodarki, szczególnie branży hotelowej i restauracyjnej w krajach wspólnotowych, zwłaszcza że branża drobiarska ma ogromny potencjał produkcyjny.

Podsumowanie

Ocena dotychczasowego wpływu obecnej pandemii na gospodarstwa rolne ogółem wykazała, że około 43,4% gospodarstw rolnych odczuło jej niekorzystny wpływ, w tym ponad 16% oceniło wpływ COVID-19 jako zagrażający stabilności gospodarstw rolnych. W około 50% gospodarstw nie odnotowano negatywnych skutków pandemii.

Nieco inaczej kształtowała się sytuacja w gospodarstwach ukierunkowanych tylko na produkcję zwierzęcą. Niekorzystny wpływ pandemii stwierdzono w blisko 58% gospodarstw, natomiast w 36% nie odnotowano negatywnych skutków (wykr. 5). Na podstawie analizy danych GUS (2020) zauważono, że niepożądane skutki pandemii najbardziej dotknęły gospodarstwa ukierunkowane na produkcję zwierzęcą, prowadzące chów drobiu rzeźnego i bydła rzeźnego oraz gospodarstwa o powierzchni powyżej 15 ha użytków rolnych.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS, 2020.

Wykres 5. Wpływ pandemii COVID-19 na gospodarstwa rolne ukierunkowane na produkcję zwierzęcą w I półroczu 2020 r.

Figure 5. Impact of the COVID-19 pandemic on farms focused on animal production, first half of 2020

Pandemia COVID-19 nadal rozprzestrzenia się na całym świecie, a jej wpływ na rynki rolno-spożywcze nie jest do końca poznany. Nie ulega wątpliwości, że większość działań rolniczych jest zależna również od pory roku i pogody, a wszystkie rynki rolno-spożywcze są podatne na wiele czynników, tj. trendy, cykliczność czy sezonowość. Wiadomo również, że wszystkie procesy i etapy łańcucha dostaw są silnie ze sobą powiązane, dlatego nawet niewielkie zachwiania mogą spowodować duże straty w wydajności i produkcji.

Jest jeszcze za wcześnie, aby w pełni spojrzeć na długotrwałe skutki pandemii, jednak z dotychczasowych obserwacji wynika, że pandemia COVID-19 jest czynnikiem zaburzającym przede wszystkim funkcjonowanie łańcucha do-

staw. Wydaje się, że obserwacja i analiza dotychczasowych zmian i niestabilności rynków surowców pochodzenia zwierzęcego może przyczynić się do lepszego ich poznania i przeciwdziałania negatywnym skutkom pandemii. W związku z tym należałoby podjąć działania zmierzające do zapewnienia skutecznego i nieprzerwanego łańcucha dostaw żywności, obrotu surowcami pochodzenia rolniczego, jak również zapewnienia środków bezpośredniego wsparcia dla rolników i obszarów wiejskich, a także uelastyczenia niektórych instrumentów wsparcia w ramach Wspólnej Polityki Rolnej. Nie ulega wątpliwości, że najlepszym scenariuszem dla wszystkich aspektów gospodarki, w tym handlu międzynarodowego jest szybkie i trwałe powstrzymanie COVID-19.

Literatura

- Aday S., Aday M.S. (2020). Impact of COVID-19 on the food supply chain. *Food Qual. Saf.*, 4: 167–180.
- Biswal J., Vijayalakshmy K., Rahman H. (2020). Impact of COVID-19 and associated lockdown on livestock and poultry sectors in India. *Vet. World*, 13 (9): 1928–1933.
- Borecka A., Sowula-Skrzyńska E., Szumiec A. (2018). Efektywność gospodarstw rodzinnych produkujących mleko w zależności od skali produkcji. *Wiad. Zoot.*, LVI, 2: 3–8.
- Chakraborty I., Maity P. (2020). COVID-19 outbreak: Migration, effects on society, global environment and prevention. *Sci. Total Environ.*, 728: 138882.
- Cucinotta D., Vanelli M. (2020). WHO Declares COVID-19 a Pandemic. *Acta Biomed.*, 91:157–160.
- GUS (2018). *Zwierzęta gospodarskie w 2017 r.* Warszawa, Polska.
- GUS (2020). www.stat.gov.pl
- Hafez H.M., Attia Y.A. (2020). Challenges to the poultry industry: current perspectives and strategic future after the COVID-19 outbreak. *Front Vet. Sci.*, 7: 516.
- Hua G., Liang A., Cai Z., He C., Wang Y., Yang L. (2020). Dairy industry in the COVID-19 pandemic: Current situation and strategies in Hubei China cows, February; pp. 9–11 (in Chinese).
- Hussain S., Hussain A., Ho J., Sparagano O.A.E., Zia U.U. (2020). Economic and social impacts of Covid-19 on animal welfare and dairy husbandry in Central Punjab, Pakistan *Front. Vet. Sci.*, 23, 7: 589971.
- KIZPDiP (2020). <https://kipdip.org.pl/pl/analizy-komentarze-prognozy>
- Kowalska A. (2014). Udział Polski w handlu międzynarodowym mlekiem i jego przetworami w latach 2003–2014. *Ekonomia XXI wieku*, 3 (3): 35–48.
- Krajowa Rada Izb Rolniczych (2020). <http://www.krir.pl/2014-01-03-03-24-34/copa-cogeca/6832-covid-19-a-sektor-drobiu-i-jaj>
- Mallin M.A., McIver M.R., Robuck A.R., Dickens A.K. (2015). Industrial swine and poultry production causes chronic nutrient and fecal microbial stream pollution. *Water, Air, Soil Pollut.*, 226: 1–13.
- Maples J.G., Thompson J.M., Anderson J.D., Anderson D.P. (2020). Estimating Covid-19 impacts on the broiler industry. *Appl. Econ. Perspect. Policy*, 00: 1–14.
- Marchant-Forde J.N., Boyle L.A. (2020). COVID-19 effects on livestock production: a one welfare issue. *Front. Vet. Sci.*, 7: 585787.
- Mroczek R. (2020). Rynek mięsa w Polsce w dobie koronawirusa SARS-Cov-2. *Zesz. Nauk. SGGW w Warszawie, Probl. Rol. Świat.*, 20 (3): 53–65.
- Poudel P.B., Poudel M.R., Gautam A., Phuyal S., Tiwari C.K., Bashyal N. i in. (2020). COVID-19 and its global impact on food and agriculture. *J. Biol. Today's World*, 9: 221.
- Rynek Drobiu i Jaj – Stan i perspektywy (2018). IERiGŻ-PIB, ARR, MRiRW (Dybowski G., red.), Warszawa; nr 54.
- Rynek Drobiu i Jaj – Stan i perspektywy (2020). IERiGŻ-PIB, ARR, MRiRW (Pasińska D., red.), Warszawa; nr 58.
- Rynek Mięsa Drobiowego (2020). Wyd. MRiRW, nr 23, <https://www.gov.pl/web/rolnictwo/rynek-drobiu>
- Rynek Mięsa Wieprzowego (2020). Wyd. MRiRW, nr 23, <https://www.gov.pl/web/rolnictwo/notowania-w-2020-r5>
- Rynek Mięsa. Stan i perspektywy (2020). IERiGŻ-PIB, ARR, MRiRW (Zawadzka D., red.), Warszawa; nr 59.
- Rynek Pasz (2020). Wyd. MRiRW, nr 11, <https://www.gov.pl/web/rolnictwo/rynek-pasz---notowania-za-okres-wrzesien---listopad-2020-r>
- Rynek środków produkcji dla rolnictwa. Stan i perspektywy (2020). IERiGŻ-PIB, ARR, MRiRW (Zalewski A., red.), Warszawa; nr 47.
- Rynek Wołowiny i Cielęciny (2020). Wyd. MRiRW, nr 51, <https://www.gov.pl/web/rolnictwo/rynek-wolowiny-i-cieleciny---notowania-za-okres-14-20122020-r>
- Schlottau K., Rissmann M., Graaf A., Schön J., Sehl J., Wylezich C., Höper D., Mettenleiter T.C., Balkema-

- Buschmann A., Harder T., Grund C., Hoffmann D., Breithaupt A., Beer M. (2020). SARS-CoV-2 in fruit bats, ferrets, pigs, and chickens: an experimental transmission study. *The Lancet Microbe*, 1: e218–e225.
- Śmietanka K., Świętoń E., Kozak E., Wyrostek K., Tarasiuk K., Tomczyk G., Konopka B., Welz M., Domańska-Blicharz K., Niemczuk K. (2020). Highly pathogenic avian influenza H5N8 in Poland in 2019–2020, *J. Vet. Res.*, 64 (4): 469–476.
- Stephens E.C., Martin G., van Wijk M., Timsina J., Snow V. (2020). Impacts of COVID-19 on agricultural and food systems worldwide and on progress to the sustainable development goals. *Agric. Syst.*, 183: 102873.
- Stępień S. (2015). *Cykl świński w świetle zmian na globalnym rynku żywca wieprzowego*. Wyd. PWN, 318 ss.
- Varshney D., Roy D., Meenakshi J.V. (2020). Impact of COVID-19 on agricultural markets: assessing the roles of commodity characteristics, disease caseload and market reforms. *Indian Econ. Rev.*, 55: 83–103.
- WHO (2020). <https://covid19.who.int>
- Zalega T. (2012). Zmiany w wydatkach konsumpcyjnych gospodarstw domowych w okresie kryzysu finansowo-ekonomicznego. *Konsumpcja i Rozwój*, 2: 113–126.
- Zawadzka D. (2019). Wybrane aspekty rynku prosiąt w Polsce, Niemczech i Danii. *Zesz. Nauk. SGGW w Warszawie. Probl. Rol. Świat.*, 19 (34): 113–125.

SITUATION OF SELECTED ANIMAL PRODUCT MARKETS DURING THE CORONAVIRUS PANDEMIC

Summary

The aim of the study was to analyze the situation of the selected animal product markets during the COVID-19 pandemic in Poland in 2020. The pandemic nature of the virus and related restrictions have caused difficulties in many sectors, including agriculture. The application of stringent restrictions in many countries, including quarantine, social distancing, blockades or import-export restrictions, is a serious challenge for the functioning of agri-food markets. The impact of the pandemic on the milk, beef, pork and poultry markets was analyzed. Observation and analysis of the changes and instability of the animal product markets to date may contribute to a better understanding and counteracting the negative effects of the pandemic. The current market situation of the agri-food sector requires intervention by various state institutions.

Key words: COVID-19 pandemic, animal product markets, milk production, meat production

Fot.: archiwum Redakcji